

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie og Meeninger

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 196. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540296419376/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

... *Troias Ødelæggelse*: Den trojanske krig, som Homers Iliade beretter om, begyndte med, at gudinderne Afrodite, Pallas Athene og Hera strejdes om et æble, der bar påskriften »Til den skønneste«. – *Rom ... en Gaas*: År 387 f.Kr. trængte gallerne nordfra ind i Rom og belejrede byens sidste forsvarere på byhøjen Capitolium. En nat forsøgte de at indtage Capitolium ved én for én at klatre op ad en stejl, ubevogtet klippevej, men gudinden Junos hellige gas begyndte at skræppe, så romerne vågnede og drev gallerne bort. Derved undgik Rom udslættelsen. – *Frankerigs store Hennich ...*: Henri IV (1553-1610) rustede i sine sidste år til en storstilet krig mod huset Habsburg, specielt i Østrig og Spanien. Ewalds forklaring på krigsplanerne – den skønne dame – er imidlertid uklare og næppe historisk. – *en anden stor Prinds ... et Øyfigen*: Kurfyrst Johann Sigismund af Brandenburg og hertug Philip Ludvig af Pfalz-Neuburg var o. 1609 blevet enige om at sikre sig det herreløse hertugdømme Jülich og Kleve (i det nuværende Vestryskland, på grænsen til Holland) ved et ægteskab mellem kurfyrstens datter og hertugens søn. Men ved bryllupstaflet kom der til en ordstrid, og kurfyrsten gav hertugen en ørefigen. Der deraf følgende brud skal have været en forberedende faktor til Trediveårskrigen. – *Tycho Brahe ...*: Tyge Brahe (1546-1601), dansk astronom, der på Hven i Øresund byggede observatorierne Uraniborg og Sjerneborg. Han forlod Danmark i 1597 pga. uoverensstemmelser med kongen, Christian IV. Ewald refererer til et sent optegnet og tvivlsomt sagn om, at T.B. skulle være blevet uenig med rigshovmester Christoffer Valkendorff om en hund. – *Christian den 11de*: Chr. II (1481-1526), konge af Danmark og Norge 1513, af Sverige 1520, blev forjaget i 1523. Han traf på et bal i Bergen i 1509 borgerpigen Dyveke, som han dansede med og samme nat tog til sin elskerinde. Hans årelange forhold til Dyveke (og til hendes mor, Sigbrit Villoms) vakte megen forargelse, især blandt adelen, og forøgede hans upopularitet. – *Hjerne ... en maadelig Poet*: Iflg. Saxos Danmarkskrønike besluttede danskerne efter Frode Frodegods død, at kongemagten skulle overgå til den mand, som kunne digte det bedste lovkvad over den afdøde. En bonde ved navn Hjerne digtede et fordringsløst vers og vandt dermed Frodes udstakke rige (6. bog kap. 1).

60 *Nadvere*: aftensmad. – *Panthakak skrabe*: at skrabe eller gøre skrabad med foden gjaldt tidligere som et høflighedstegn på linie med et buk. Jf. udtrykket samme side: skrabende og bukkende.

61 *Catheet*: hjælpepræst; person der katekiserer, dvs. underviser menigheden i religion gennem spørgsmål og svar. – *Støle-Kone*: den kone, som sørgede for at holde kirkestolene rene. – *Brochmand*: professor, siden biskop Jesper Brochmands huspostil, en folkelig evangelieforklaring, der første gang udkom 1635-36 og siden i to århundreder hævdede sig som hjørnestenen i den dansk-norske andagtslitteratur. – *den Kiølske Gæs-Hjorte*: hertug Karl Frederik af Holstein-Gottorp (1700-1739), der efter afslutningen af Den store nordiske Krig 1720 blev drevet ud af Slesvig og måtte aflevere sine besiddelser dér til den danske konge Frederik IV.